

Analýza sociálnych vplyvov

Vplyvy na hospodárenie domácností, prístup k zdrojom, právam, tovarom a službám, sociálnu inklúziu, rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť a vplyvy na zamestnanosť

4.1 Identifikujte, popíšte a kvantifikujte vplyv na hospodárenie domácností a špecifikujte ovplyvnené skupiny domácností, ktoré budú pozitívne/negatívne ovplyvnené.

Vedie návrh k zvýšeniu alebo zníženiu príjmov alebo výdavkov domácností?

Ktoré skupiny domácností/obyvateľstva sú takto ovplyvnené a akým spôsobom?

Sú medzi potenciálne ovplyvnenými skupinami skupiny v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia?

Popíšte **pozitívny** vplyv na hospodárenie domácností s uvedením, či ide o zvýšenie príjmov alebo zníženie výdavkov:

Podľa správ WHO, kvalita ovzdušia patrí medzi hlavných determinantov environmentálneho zdravotného rizika v Európe v súčasnosti.

Národný program znižovania emisií má zabezpečiť zníženie predčasnej úmrtnosti v dôsledku znečistenia ovzdušia o 50% do roku 2030.

Zlepšenie zdravotného stavu obyvateľstva bude mať výrazne pozitívny vplyv na zníženie výdavkov (na lieky a zdravotnú starostlivosť) a zníženie práceneschopnosti pozitívne zvýši príjmy domácností.

Národný program Znižovanie emisií znečisťujúcich látok prispeje ku zlepšeniu kvality ovzdušia, čo má priamy dosah na zlepšenie zdravotného stavu obyvateľstva.

Európska environmentálna agentúra (EEA) zverejnila správu Kvalita ovzdušia v Európe, v ktorej poukazuje na to, že aj keď sa kvalita ovzdušia pomaly zlepšuje, znečistenie ovzdušia však stále predstavuje jedno z najväčších environmentálnych zdravotných rizík v Európe.

Modelové príklady na jednu domácnosť

Parametre modelového domu

Typ rodinného domu: dvojpodlažný, nepodpivničený

Rok výstavby: 1985

Vykurovaná plocha: 180 m²

Merná tepelná strata: 25 W/m³

Konštrukcia: kamenné základy, obvodové múry – plné pálené tehly, vápenno - cementová omietka, strop – drevený, trámový, šikmá strecha, nezateplený

Energetická hospodárnosť budovy: trieda E

Obstavaný priestor: 604,8 m³

Ročná potreba tepla na vykurovanie a ohrev teplej vody: 150,12 GJ/rok

Oblasť s priemernou vonkajšou vypočtovou teplotou: -13°C

A) Typ vykurovacieho zariadenia: štvorčlánkový prehorievaci litinový kotol s externým zásobníkom teplej vody

Menovitý tepelný výkon vykurovacieho zariadenia: 18 kW

Účinnosť vykurovacieho zariadenia: 58 %

Investičné náklady (cena vykurovacieho zariadenia, zásobníka na teplú vodu + montáž): 900 €

Ročná spotreba paliva: kusové drevo, 17 840 kg

Cena paliva: 85 €/t

Revízia a vyčistenie odvodu spalín: 80 €/rok

Náklady za 10 rokov: 16 864 €

Emisie za 10 rokov: TZL: 151 kg; CO: 10,78 t; SO₂: 35,9 kg; NO_x: 122,9 kg;

B) Typ vykurovacieho zariadenia: plynový kondenzačný kotol s externým zásobníkom teplej vody

Menovitý tepelný výkon vykurovacieho zariadenia: 18 kW

Účinnosť vykurovacieho zariadenia: 97 %

Investičné náklady (cena vykurovacieho zariadenia, zásobníka na teplú vodu + montáž): 1 700 €

Ročná spotreba paliva: zemný plyn, 42 989,7 kWh (4073 m³)

Cena paliva: tarifa D4 platná v roku 2017

Revízia plynového spotrebiča: 70 €/rok

Revízia a vyčistenie odvodu spalín: 50 €/rok

Náklady za 10 rokov: 20 360 €

Emisie za 10 rokov: TZL: 9,8 kg; CO: 20,6 kg; SO₂: 50 g; NO_x: 10,3 kg;

Legenda

1 Plynový nízkotepelný kotol	7 Drevo - Splyňovací kotol
2 Plynový kondenzačný kotol	8 Uhlie - Splyňovací kotol
3 Drevo - Prehorievací kotol	9 Pelety - Automatický kotol
4 Uhlie - Prehorievací kotol	10 Elektrokotol
5 Drevo - Odhorievací kotol	11 Tepelné čerpadlo
6 Uhlie - Odhorievací kotol	

Zdroj: <http://vykurovanie.enviroportal.sk/kotol.aspx>

Všetky dodatočné náklady na nový kotol musia byť kompenzované domácnostiam, aby bola domácnosť motivovaná k jeho kúpe. K týmto kapitálovým nákladom je potrebné pripočítať akýkoľvek rozdiel v prevádzkových nákladoch. Ak moderný kotol má nižšie prevádzkové náklady na dané množstvo dodávky energie, potom sa tento rozdiel môže odpočítať od kompenzácie kapitálových nákladov. Ak na druhej strane náklady na prevádzku moderných kotlov sú vyššie ako náklady na staré kotle, musí sa táto dotácia zvýšiť, aby odrážala tieto dodatočné náklady. Je dôležité poznamenať, že tento program v plnej miere kompenzuje všetky domácnosti, ktoré sa podieľajú na výmene kotla.

Špecifikujte **pozitívne** ovplyvnené skupiny:

Medzi potenciálne ovplyvnenými skupinami sú aj:

- skupiny v riziku chudoby, skupiny v energetickej chudobe, vrátane marginalizovaných skupín obyvateľstva ale nepriamo každý občan SR.
- Obyvatelia postihnutí zdravotnými problémami: Astmatici, alergici, ľudia s kardiovaskulárnymi chorobami a chorobami dýchacích ciest
- Z vekových skupín ide najmä o deti, vrátane detí v prenatálnom vývoji, a seniorov.

Popíšte **negatívny** vplyv na hospodárenie domácností s uvedením, či ide o zníženie príjmov alebo zvýšenie výdavkov:

Z dlhodobého hľadiska teraz vieme len povedať na základe dopadov, že dôjde k nižšej spotrebe domácností aj v dôsledku vyšších cien produktov a služieb (z dôvodu prenesenia dodatočných investícií do energetickej efektívnosti pre priemysel a sektor služieb). Negatívny vplyv je prítomný len ako zvýšené začiatkové náklady ak ide o vyradenie starých zariadení a podpory pre alternatívne riešenia, keď ku podpore je potrebné spolufinancovanie z vlastných zdrojov domácností, ale výsledne lepšia energetická účinnosť vykurovacieho systému alebo formy dopravy v konečnom dôsledku znamená lepšiu ekonomickú situáciu.

Špecifikujte **negatívne** ovplyvnené skupiny:

Ide o strategický materiál, nevieme to preto vyčíslit' do detailov aj z dôvodov, že domácnosti sa v modeloch berú ako jeden celok (nerozlišuje sa medzi typom a veľkosťou domácnosti). Predpokladáme, že sa však bude jednať o sociálne slabšie a sociálne zraniteľnejšie skupiny obyvateľstva. Medzi potenciálne ovplyvnenými skupinami sú aj skupiny v riziku chudoby, skupiny v energetickej chudobe, ale nepriamo každý občan SR.

Špecifikujte ovplyvnené skupiny v **riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia** a popíšte vplyv:

Ovplyvnené budú najmä skupiny v riziku chudoby a najmä rómske marginalizované komunity, pre avšak vplyv kde vo vykurovacom období, jednak zabezpečenie tuhého paliva pre domácnosť je často ekonomicky ťažko realizovateľné a spolufinancovanie nákladov na zabezpečenie ekologickejšieho spôsobu vykurovania je finančne tiež náročné.

Kvantifikujte rast alebo pokles príjmov/výdavkov za jednotlivé ovplyvnené skupiny domácností / skupiny jednotlivcov a počet obyvateľstva/domácností ovplyvnených predkladaným materiálom.
V prípade vyššieho počtu ovplyvnených skupín doplňte do tabuľky ďalšie riadky.
V prípade, ak neuvádzate kvantifikáciu, uveďte dôvod.

Ovplyvnená skupina č. 1:	
Pozitívny vplyv - priemerný rast príjmov/ pokles výdavkov v skupine v eurách a/alebo v % / obdobie:	
Negatívny vplyv - priemerný pokles príjmov/ rast výdavkov v skupine v eurách a/alebo v % / obdobie:	
Veľkosť skupiny (počet obyvateľov):	
Ovplyvnená skupina č. 2:	
Pozitívny vplyv - priemerný rast príjmov/pokles výdavkov v skupine v eurách a/alebo v % / obdobie:	
Negatívny vplyv - priemerný pokles príjmov/ rast výdavkov v skupine v eurách a/alebo v % / obdobie:	
Veľkosť skupiny (počet obyvateľov):	
Dôvod chýbajúcej kvantifikácie:	Kvantifikácia dopadov na jednotlivé skupiny, či celkovo na celé obyvateľstvo nie je v tomto štádiu možné kvalifikovane a reálne vyčíslieť, nakoľko dáta na spoľahlivý odhad ešte neexistujú, ale spolupracovaním so Svetovou bankou sa pripravuje detailná štúdia zameraná na vplyvy zdravia z ekonomického hľadiska (náklady znečistenie ovzdušia). V prípade zníženia koncentrácie PM _{2,5} o 1 µg/m ³ sa zvýši reálne HDP o 0,8% čo bude mať za následok zlepšenie zdravia obyvateľstva ako aj zvýšenie pracovnej výkonnosti. (zdroj: Dechezleprêtre, A., Rivers, N., and B Stadler (2019) „The economics of air pollution: evidence from Europe“, OECD Economics Department Working Papers, OECD Publishing, Paris)) Podobný trend v sociálnych vplyvoch sa predpokladá pre všetky skupiny obyvateľstva.
V prípade významných vplyvov na príjmy alebo výdavky vyššie špecifikovaných domácností v riziku chudoby, identifikujte a kvantifikujte vplyv na chudobu obyvateľstva (napr. mieru rizika chudoby, podiel rastu/poklesu výdavkov na celkových výdavkoch/príjme):	

4.2 Identifikujte, popíšte a kvantifikujte vplyvy na prístup k zdrojom, právam, tovarom a službám u jednotlivých ovplyvnených skupín obyvateľstva a vplyv na sociálnu inklúziu.

Má návrh vplyv na prístup k zdrojom, právam, tovarom a službám?

Špecifikujte ovplyvnené skupiny obyvateľstva a charakter zmeny v prístupnosti s ohľadom na dostupnosť finančnú, geografickú, kvalitu, organizovanie a pod. Uveďte veľkosť jednotlivých ovplyvnených skupín.

Rozumie sa najmä na prístup k:

- ☞ sociálnej ochrane, sociálno-právnej ochrane, sociálnym službám (vrátane služieb starostlivosti o deti, starších ľudí a ľudí so zdravotným postihnutím),
- ☞ kvalitnej práci, ochrane zdravia, dôstojnosti a bezpečnosti pri práci pre zamestnancov a existujúcim zamestnaneckým právam,

V prípade, že sa potreba dodatočných investícií premietne do ceny tovarov a služieb, tak to bude mať negatívny vplyv na prístup k väčšine zdrojov (tovarov, služieb). Takýto vplyv sa predpokladá pri harmonizácii sadzby dane pre naftu a benzín, čím sa zvýšia náklady na prepravu surovín a výrobkov, čo sa zrejme premietne aj do ceny tovarov.

<ul style="list-style-type: none"> ☞ pomoci pri úhrade výdavkov súvisiacich so zdravotným postihnutím, ☞ zamestnaní, na trh práce (napr. uľahčenie zosúladenia rodinných a pracovných povinností, služby zamestnanosti), k školeniam, odbornému vzdelávaniu a príprave na trh práce, ☞ zdravotnej starostlivosti vrátane cenovo dostupných pomôcok pre občanov so zdravotným postihnutím, ☞ k formálnemu i neformálnemu vzdelávaniu a celoživotnému vzdelávaniu, ☞ bývaniu a súvisiacim základným komunálnym službám, ☞ doprave, ☞ ďalším službám najmä službám všeobecného záujmu a tovarom, ☞ spravodlivosti, právnej ochrane, právnym službám, ☞ informáciám ☞ k iným právam (napr. politickým). 	<p>Ovplyvnená bude každá domácnosť a občan Slovenskej republiky v prípade zníženým výdavkov, realizovaním opatrení:</p> <ul style="list-style-type: none"> harmonizácia sadzby daní podpora čistejších alternatív v doprave modernizácia osobnej hromadnej dopravy a rýchlejšia a ekologickejšia forma dopravy (alternatívne palivá, nízko emisné a bezemisné alternatívy pre mestá a regióny), lepšia a širšia prístup k službám a tovarom. energetická efektívnosť domácností modernejšie a energeticky účinnejšie vykurovacie systémy odstavenie spaľovanie uhlia v elektrárni Nováky <p>Podpora výmeny kotlov na tuhé palivo domácnostiach za nízkoemisné zdroje pozitívne ovplyvní nízko príjmové skupiny, zabezpečí im účinnejšie technológie výroby tepla. Ak bude toto opatrenie spojené so zatepl'ovaním, znížia sa celkové náklady domácností na vykurovanie.</p> <p>Takmer všetky opatrenia pozitívne ovplyvnia zdravie a pohodu obyvateľov SR priamo, ale aj nepriamo. Najvýznamnejší pozitívny dopad na zdravie by mali mať tie opatrenia, ktoré napomáhajú priamo k zníženiu negatívnych účinkov a expozícií častíc PM_{2,5} napr.: prechod domácností používajúcich na vykurovanie drevo alebo uhlie na nízkoemisný zdroj vykurovania, harmonizácia sadzby dane, emisné kontroly automobilov, technické kontroly kotlov, ale aj nepriamo ako napr. vzdelávanie a osвета – zvyšovanie povedomia o vplyve kvality ovzdušia na životné prostredie, zdravie a kvalitu života obyvateľov, ale aj podpora nízkoemisnej dopravy (elektromobilita, využívanie alternatívnych palív v doprave).</p> <p>Kvantifikácia dopadov na jednotlivé skupiny, či celkovo na celé obyvateľstvo je v tomto štádiu nereálne pričom dáta na spoľahlivý odhad ešte neexistujú, ale spolupracovaním so Svetovou bankou sa pripravuje detailná štúdia zameraná na vplyvy zdravia z ekonomického hľadiska (náklady znečistenie ovzdušia). V prípade zníženia koncentrácie PM_{2,5} o 1 µg/m³ sa zvýši reálne HDP o 0,8% čo bude mať za následok zlepšenie zdravia obyvateľstva ako aj zvýšenie pracovnej výkonnosti.</p> <p>(zdroj: Dechezleprêtre, A., Rivers, N., and B Stadler (2019) „The economics of air pollution: evidence from Europe“, OECD Economics Department Working Papers, OECD Publishing, Paris))</p> <p>Podobný trend v sociálnych vplyvoch sa predpokladá pre všetky skupiny obyvateľstva.</p>
---	---

Má návrh významný vplyv na niektorú zo zraniteľných skupín obyvateľstva alebo skupín v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia?

Špecifikujte ovplyvnené skupiny v riziku chudoby a sociálneho vylúčenia a popíšte vplyv na ne. Je tento vplyv väčší ako vplyv na iné skupiny či subjekty? Uveďte veľkosť jednotlivých ovplyvnených skupín.

Zraniteľné skupiny alebo skupiny v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia sú napr.:

- ☞ domácnosti s nízkym príjmom (napr. žijúce iba zo sociálnych príjmov, alebo z príjmov pod hranicou rizika chudoby, alebo s príjmom pod životným minimom, alebo patriace medzi 25% domácností s najnižším príjmom),

Ide o strategický materiál, nevieme to preto vyčíslit' do detailov aj z dôvodov, že domácnosti sa v modeloch berú ako jeden celok (nerozlišuje sa medzi typom a veľkosťou domácnosti).

Predpokladáme, že pri opatrení harmonizácie sadzby dane pre naftu a benzín to bude mať vplyv najviac na tieto zraniteľné skupiny, ktorým klesnú disponibilné príjmy z dôvodu zvýšenia cien tovarov.

- ☞ nezamestnaní, najmä dlhodobo nezamestnaní, mladí nezamestnaní a nezamestnaní nad 50 rokov,
- ☞ deti (0 – 17),
- ☞ mladí ľudia (18 – 25 rokov),
- ☞ starší ľudia, napr. ľudia vo veku nad 65 rokov alebo dôchodcovia,
- ☞ ľudia so zdravotným postihnutím,
- ☞ marginalizované rómske komunity
- ☞ domácnosti s 3 a viac deťmi,
- ☞ jednorodičovské domácnosti s deťmi (neúplné rodiny, ktoré tvoria najmä osamelé matky s deťmi),
- ☞ príslušníci tretích krajín, azylanti, žiadatelia o azyl,
- ☞ iné zraniteľné skupiny, ako sú napr. bezdomovci, ľudia opúšťajúci detské domovy alebo iné inštitucionálne zariadenia

4.3 Identifikujte a popíšte vplyv na rovnosť príležitostí. Identifikujte, popíšte a kvantifikujte vplyv na rodovú rovnosť.

Dodržuje návrh povinnosť rovnakého zaobchádzania so skupinami alebo jednotlivcami na základe pohlavia, rasy, etnicity, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia veku a sexuálnej orientácie? Mohol by viesť k nepriamej diskriminácii niektorých skupín obyvateľstva? Podporuje návrh rovnosť príležitostí?

Návrh nemá vplyv na rodovú rovnosť

Môže mať návrh odlišný vplyv na ženy a mužov? Podporuje návrh rovnosť medzi ženami a mužmi alebo naopak bude viesť k zväčšovaniu rodových nerovností? Popíšte vplyvy.

Pri identifikovaní rodových vplyvov treba vziať do úvahy existujúce rozdiely medzi mužmi a ženami, ktoré sú relevantné k danej politike. Podpora rodovej rovnosti spočíva v odstraňovaní obmedzení a bariér pre plnohodnotnú účasť na ekonomickom, politickom a sociálnom živote spoločnosti, ktoré súvisia s rodovými rolami či pohlavím. Hlavné oblasti podpory rodovej rovnosti:

- ☞ podpora vyrovnávania ekonomickej nezávislosti,
- ☞ zosúladenie pracovného, súkromného a rodinného života,
- ☞ podpora rovnej participácie na rozhodovaní,
- ☞ boj proti rodovo podmienenému násiliu a obchodovaniu s ľuďmi,
- ☞ eliminácia rodových stereotypov.

4.4 Identifikujte, popíšte a kvantifikujte vplyvy na zamestnanosť a na trh práce.

*V prípade kladnej odpovede pripojte **odôvodnenie** v súlade s Metodickým postupom pre analýzu sociálnych vplyvov.*

Uľahčuje návrh vznik nových pracovných miest? Ak áno, ako? Ak je to možné, doplňte kvantifikáciu.

Identifikujte, v ktorých sektoroch a odvetviach ekonomiky, v ktorých regiónoch, pre aké skupiny zamestnancov, o aké typy zamestnania /pracovných úväzkov pôjde a pod.

Vo všeobecnosti, na základe výsledkov modelovania dopadov vyplynulo, že vytvorenie sociálnych podnikov na prípravu kvalitných palív pre ľudí postihnutých energetickou chudobou zvýši zamestnanosť práve v najmenej rozvinutých regiónoch.

<i>Vedie návrh k zániku pracovných miest? Ak áno, ako a akých? Ak je to možné, doplňte kvantifikáciu.</i>	
<i>Identifikujte, v ktorých sektoroch a odvetviach ekonomiky, v ktorých regiónoch, o aké typy zamestnania /pracovných úväzkov pôjde a pod. Identifikujte možné dôsledky, skupiny zamestnancov, ktoré budú viac ovplyvnené a rozsah vplyvu.</i>	<p>Opatrenie týkajúce sa ukončenia spaľovania uhlia v elektrárni Nováky nadväzuje na skrátenie všeobecného hospodárskeho záujmu na zabezpečenie bezpečnosti dodávok elektriny. Avšak vzhľadom na prípravu Plánu postupného útlmu ťažby uhlia a transformáciu regiónu Hornej Nitry toto opatrenie bude kompenzované inými podnikateľskými príležitosťami</p> <p>Aj v oblasti služieb sa očakáva zvýšenie zamestnanosti najmä v profesii týkajúcej sa výroby a inštalovaniu kotlov (opatrenie týkajúce sa podpory výmeny zariadení spaľujúcich tuhé palivo v domácnostiach za nízkoemisné zdroje tepla.</p> <p>Pri realizácii opatrenia na harmonizáciu sadzby dane pre naftu a benzín, môže toto opatrenie mať vplyv na presun tovaru na železnice, čo môže negatívne ovplyvniť profesiu vodičov kamiónov. Toto opatrenie však bude prehodnotené pri najbližšej aktualizácii Národného programu znižovania emisií.</p> <p>Sektory, v ktorých sa očakáva pokles (budú pracovné sily uvoľňovať Avšak nie všetci pracovníci, ktorí sa stanú nadbytočnými si dokážu nájsť prácu v nových rastúcich sektoroch, čo môže viesť k rastu nezamestnanosti.</p>
<i>Ovplyvňuje návrh dopyt po práci? Ak áno, ako?</i>	
<i>Dopyt po práci závisí na jednej strane na produkcii tovarov a služieb v ekonomike a na druhej strane na cene práce.</i>	
<i>Má návrh dosah na fungovanie trhu práce? Ak áno, aký?</i>	
<i>Týka sa makroekonomických dosahov ako je napr. participácia na trhu práce, dlhodobá nezamestnanosť, regionálne rozdiely v mierach zamestnanosti. Ponuka práce môže byť ovplyvnená rôznymi premennými napr. úrovňou miezd, inštitucionálnym nastavením (napr. zosúladenie pracovného a súkromného života alebo uľahčovanie rôznych foriem mobility).</i>	Vytvorenie sociálnych podnikov na prípravu kvalitných palív pre ľudí postihnutých energetickou chudobou zvýši zamestnanosť práce v najmenej rozvinutých regiónoch. Pomôže najmä znížiť dlhodobú nezamestnanosť.
<i>Má návrh špecifické negatívne dôsledky pre isté skupiny profesií, skupín zamestnancov či živnostníkov? Ak áno, aké a pre ktoré skupiny?</i>	
<i>Návrh môže ohrozovať napr. pracovníkov istých profesií favorizovaním špecifických aktivít či technológií.</i>	Pri realizácii opatrenia na harmonizáciu sadzby dane pre naftu a benzín, môže toto opatrenie mať vplyv na presun tovaru na železnice, čo môže negatívne ovplyvniť profesiu vodičov kamiónov. Toto opatrenie však bude prehodnotené pri najbližšej aktualizácii Národného programu znižovania emisií.
<i>Ovplyvňuje návrh špecifické vekové skupiny zamestnancov? Ak áno, aké? Akým spôsobom?</i>	
<i>Identifikujte, či návrh môže ovplyvniť rozhodnutia zamestnancov alebo zamestnávateľov a môže byť zdrojom neskoršieho vstupu na trh práce alebo predčasného odchodu z trhu práce jednotlivcov.</i>	

Metodický postup pre analýzu sociálnych vplyvov

Všeobecne

Hlavným dôvodom vypracovania doložky v časti sociálne vplyvy je zlepšenie rozhodovacieho procesu pomocou včasného identifikovania potenciálnych sociálnych vplyvov predkladaných materiálov ešte pred ich schválením a zavedením do praxe. Zlepšenie rozhodovacieho procesu môže prispieť k tomu, že predkladané materiály nepovedú k zhoršeniu životnej úrovne obyvateľstva, osobitne u tých skupín obyvateľstva, ktoré sú ohrozené chudobou a sociálnou exklúziou¹, k zvýšeniu nezamestnanosti či sociálnych nerovností. Vypracúvanie a posudzovanie sociálnych vplyvov pomáha plniť ciele Európskej stratégie udržateľného rozvoja, Stratégie Európa 2020, Národného programu reforiem SR, ktoré súvisia s bojom proti chudobe, so zvyšovaním sociálnej inklúzie² a kohézie, antidiskrimináciou, posilňovaním rovnosti príležitostí žien a mužov a so zvyšovaním zamestnanosti.

Pri vypracúvaní PPK a analýzy vplyvov môže predkladateľ vychádzať najmä z nasledovných zdrojov údajov:

- **Štatistika rodinných účtov** je výberové štatistické zisťovanie, ktoré pravidelne realizuje Štatistický úrad SR. Patrí medzi sociálne štatistiky a jej predmetom sú príjmy a výdavky súkromných domácností. Štatistický úrad SR každý rok v júli vydáva publikáciu Príjmy, výdavky a spotreba súkromných domácností SR. Primárne dáta poskytuje Štatistický úrad SR na požiadanie.
- **Zisťovanie o príjmoch a životných podmienkach domácností EU SILC** je výberové štatistické zisťovanie, ktoré od roku 2005 každoročne realizuje Štatistický úrad SR, je zamerané na získanie informácií o rozdelení príjmov, o úrovni a štruktúre chudoby a o sociálnom vylúčení. Publikáciu Zisťovanie o príjmoch a životných podmienkach domácností v SR vydáva Štatistický úrad SR každoročne na konci roka nasledujúceho po uskutočnení zisťovania. Primárne dáta poskytuje Štatistický úrad SR na požiadanie.
- **Sčítanie obyvateľstva, domov a bytov** je štátne štatistické zisťovanie, ktoré uskutočňuje Štatistický úrad SR každých 10 rokov a zisťujú sa ním údaje o obyvateľoch, ich demografické, sociálne a ekonomické charakteristiky, o úrovni bývania obyvateľov a o štruktúre domového a bytového fondu. Základné údaje z roku 2001 sú uverejnené na internetovej stránke Štatistického úradu SR. Podrobnejšie údaje sú prístupné buď v podobe publikácií alebo v elektronickej podobe na Štatistickom úrade SR.
- **Indexy spotrebiteľských cien** v Slovenskej republike je publikácia Štatistického úradu SR, dostupná v mesačných intervaloch, ktorá obsahuje informácie o indexoch spotrebiteľských cien rôznych tovarov a služieb aj podľa sociálnych skupín, ako sú napr. dôchodcovia, zamestnanci podľa počtu detí, nízkopríjmové domácnosti. Okrem toho časové rady údajov o spotrebiteľských cenách sú dostupné aj elektronicke na internetovej stránke Štatistického úradu SR.

¹ Podľa spoločnej definície EÚ ľudia žijú v chudobe, ak ich príjem a iné zdroje sú natoľko nedostatočné, že im neumožňujú dosiahnuť takú životnú úroveň, ktorá je akceptovateľná v spoločnosti, v ktorej žijú. V dôsledku chudoby môžu poznať mnohonásobné znevýhodnenie od nezamestnanosti, cez nízky príjem, zlé bývanie, nedostatočnú zdravotnú starostlivosť až po prekážky v prístupe k celoživotnému vzdelávaniu, kultúre, športu, či rekreácii. Sú často marginalizovaní a vylúčení z účasti na aktivitách (ekonomických, sociálnych a kultúrnych), ktoré sú bežné pre ostatných ľudí a ich prístup k základným právam môže byť obmedzený. Sociálna exklúzia je proces, ku ktorému prichádza v dôsledku chudoby, nedostatku príležitostí alebo diskriminácie a prostredníctvom ktorého sú jednotlivci a rodiny vytláčani na okraj spoločnosti. Znamená obmedzený prístup k zamestnaniu, príjmu, vzdelávaniu, ako aj k sociálnym a komunitným sieťam.

² Sociálna inklúzia podľa spoločnej definície EÚ je proces, ktorý zabezpečuje, aby tí, ktorí sú v riziku chudoby, získali príležitosti a nevyhnutné zdroje na to, aby mohli plne participovať na ekonomickom, sociálnom a kultúrnom živote spoločnosti.

- **Zdroje údajov o vývoji zamestnanosti /nezamestnanosti**, ktoré zverejňuje tak Štatistický úrad SR (z výberového zisťovania pracovných a zo zisťovania v podnikoch štvrťročne), ako aj Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (údaje o tzv. evidovanej nezamestnanosti, publikované mesačne v zúženej podobe, štvrťročne v širšom rozsahu). Základné údaje za zamestnanosť podľa výberového zisťovania pracovných síl zverejňuje Štatistický úrad SR elektronicke, a s mesačným oneskorením aj v rôznych prierezoch (pohlavie, vek, vzdelanie, odvetvie, postavenie v zamestnaní, klasifikácia zamestnania) v publikácii. Údaje za zamestnanosť zo zisťovania v podnikoch (v elektronickej i tlačenej podobe) slúžia najmä na charakteristiku odvetvovej a územnej štruktúry zamestnanosti.
- **Administratívne zdroje údajov Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR**, ktoré mesačne spracováva a zverejňuje na svojej internetovej stránke Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, obsahujú informácie napr. o počte poberateľov dávky a príspevkov v hmotnej núdzi, dávok štátnej sociálnej podpory, výdavky na sociálne dávky, atď.
- **Administratívne zdroje údajov Sociálnej poisťovne** obsahujú informácie napr. o počte poberateľov predčasného starobného dôchodku, starobného dôchodku či invalidného dôchodku, dávky v nezamestnanosti, dávok nemocenského poistenia a iných dávok, ktoré sú súčasťou systému sociálneho poistenia, výdavky Sociálnej poisťovne, atď.
- **Informácie o prístupe k zdrojom, právam, tovarom a službám u rôznych zraniteľných skupín, k problematike rovnosti príležitostí a antidiskriminácie, rodovej rovnosti** možno hľadať aj vo vyššie menovaných štatistikách alebo ich možno získať z existujúcich výskumov, štúdií alebo konzultácií s relevantnými skupinami, organizáciami (vedecko-výskumnými, analytickými, verejnoprávnymi, mimovládny) alebo jednotlivcami.

Identifikácia sociálnych vplyvov v doložke vybraných vplyvov

V doložke vybraných vplyvov predkladateľ identifikuje, či predkladaný materiál má niektorý zo sociálnych vplyvov uvedených v bodoch 4.1 – 4.4 v tabuľke na str. 1 - 3; ak áno, označí príslušný charakter sociálnych vplyvov (pozitívny a/alebo negatívny). Ak predkladaný materiál nemá žiadny z uvedených sociálnych vplyvov alebo je vplyv marginálny (zanedbateľný), predkladateľ označí krížikom žiadny sociálny vplyv. V časti poznámky môže predkladateľ vysvetliť, prečo materiál nemá sociálny vplyv alebo má iba marginálny sociálny vplyv, zhrnúť sociálne vplyvy, uviesť prevládajúci charakter vplyvov (pozitívny/negatívny). Ak má predkladaný materiál negatívne vplyvy na hospodárenie domácností, zamestnanosť alebo prehľbuje existujúce nerovnosti či zhoršuje prístup k právam, tovarom a službám istých skupín obyvateľstva a napriek tomu sa predkladá na rokovanie vlády, predkladateľ môže navrhnúť opatrenia, ktoré by mohli tento potenciálny stav kompenzovať.

Analýza sociálnych vplyvov

Ak je v doložke vybraných vplyvov označený pozitívny a/alebo negatívny sociálny vplyv materiálu, predkladateľ vypracuje podrobnejšie posúdenie v jednotlivých oblastiach sociálnych vplyvov podľa bodov 4.1 – 4.4. v tabuľke na str. 1 - 3, tzv. analýzu sociálnych vplyvov. Ak v niektorej z uvedených oblastí sociálnych vplyvov nebol identifikovaný vplyv, predkladateľ v príslušnom bode analýzy uvedie poznámku „bez vplyvu“. Nasledovný postup uvádza kroky pre vypracovanie analýzy sociálnych vplyvov.

4.1 Zhodnotenie vplyvov na hospodárenie domácností

Pri identifikovaní vplyvov na hospodárenie domácností je potrebné brať do úvahy najmä:

- vyššie alebo nižšie pracovné príjmy (zmena sadzby dane z príjmov, zvýšenie plátov alebo miezd, zmena vo vyhodnotení odpočítateľných položiek zo základu dane a pod.),
- vyššie alebo nižšie sociálne príjmy (zmeny v definovaní cieľových skupín, zmeny vo výškach sociálnych dávok),
- vyššie alebo nižšie výdavky na zabezpečenie hospodárenia domácností (zmeny v sadzbách spotrebných daní, DPH, zavedenie spoplatnenia štúdia, deregulácia, inflácia, a pod.), požiadavka na výdavky domácností kapitálového typu (napr. nákup bezpečnostných doplnkov do automobilových vozidiel ako sú sedačky pre maloleté deti, stavebné úpravy alebo nákup meračov spotreby energií atď.),
- zlepšenie alebo zhoršenie prístupu k nákupným možnostiam tovarov a služieb pre domácnosti.

Tieto zmeny môžu byť celkovo pozitívne a viesť k zvýšeniu príjmov alebo zníženiu výdavkov alebo môžu byť pre hospodárenie domácností negatívne, kedy vedú k zvýšeniu výdavkov alebo zníženiu príjmov. Môžu nastať aj rôzne kombinácie a predkladaný materiál môže byť neutrálny z hľadiska vplyvov na príjmy a výdavky obyvateľstva.

Je možné, že predkladaný materiál ovplyvní určité špecifické skupiny obyvateľov a domácnosti viac než ostatné, či už pozitívne alebo negatívne. Pre dosiahnutie komplexného obrazu o potenciálnych efektoch predkladaného materiálu na hospodárenie domácností treba zvažovať potenciálne vplyvy na konkrétne skupiny obyvateľstva, ktoré ním môžu byť dotknuté. Podľa možností sa treba zamerať na posúdenie vplyvu na domácnosti, ktoré čelia zvýšenému riziku chudoby a sociálneho vylúčenia:

- domácnosti s nízkym príjmom (napr. žijúce iba zo sociálnych príjmov, alebo z príjmov pod hranicou rizika chudoby, alebo s príjmom pod životným minimom, alebo patriace medzi 25% domácností s najnižším príjmom),
- domácnosti s nezamestnanými členmi,
- domácnosti s 3 a viac deťmi
- jednorodičovské domácnosti s deťmi (neúplné rodiny, ktoré tvoria najmä osamelé matky s deťmi),
- domácnosti starších ľudí (nad 65 rokov alebo dôchodcov)
- domácnosti s členmi so zdravotným postihnutím,
- domácnosti žijúce v marginalizovaných rómskych komunitách,
- domácnosti príslušníkov tretích krajín, azylanti, žiadatelia o azyl,
- iné zraniteľné skupiny, ako sú ľudia opúšťajúci detské domovy alebo iné inštitucionálne zariadenia.

Možno tiež uvažovať nad tým, že predpokladaná zmena môže nastať v rôznom časovom období (napr. ihneď, do 3 rokov, po 3 rokoch) a že daná zmena sa môže uskutočniť s rôznou pravdepodobnosťou (s nízkou až veľkou pravdepodobnosťou).

V prípade identifikovania vplyvov na hospodárenie domácností predkladateľ kvantifikuje vplyv na príjmy či výdavky domácností u jednotlivých ovplyvnených skupín obyvateľstva.

V minimálnom variante kvantifikácie vplyvu, ktorý je možné použiť pri menej významných vplyvoch na hospodárenie domácností, predkladateľ uvedie:

1. zmenu (rast alebo pokles) príjmov / výdavkov za každú ovplyvnenú skupinu v eurách a / alebo v % v predpokladanom časovom období,
2. odhad veľkosti jednotlivých ovplyvnených skupín (absolútny počet obyvateľov, prípadne podiel na celkovom počte obyvateľov).

Pri významných vplyvoch na hospodárenie domácností predkladateľ:

1. kvantifikuje priemernú jednotkovú zmenu predpokladanú implementáciou predkladaného materiálu na jednotlivca/domácnosť (napríklad rast pracovného príjmu znížením dane z príjmu, prípadne rast výdavkov na určitý druh tovaru v prípade zvýšenia jeho ceny),
2. na základe súčasného stavu výšky príjmov alebo výdavkov jednotlivých **ovplyvnených skupín** (získaných z uvedených štatistických zisťovaní), vypočíta predpokladanú priemernú zmenu (rast/pokles), ktorú môže spôsobiť schválenie predkladaného materiálu, za každú ovplyvnenú skupinu obyvateľstva /domácností zvlášť. Pritom zohľadní zloženie domácností, lebo napr. predkladaný materiál, ktorým sa navrhuje rast či pokles DPH na potraviny, bude vplývať inak na jednočlennú domácnosť a inak na domácnosť s väčším počtom detí, resp. jej členov,
3. pokiaľ ide o zvýšenie výdavkov, vypočíta podiel výdavkov na príjme jednotlivca/domácnosti,
4. pokiaľ ide o významné zvýšenie alebo zníženie príjmov domácností, ktoré sa dotkne aj ľudí v riziku chudoby, kvantifikuje vplyv na rozsah chudoby resp. na mieru rizika chudoby,
5. kvantifikuje celkový počet obyvateľstva/domácností, rodín ovplyvnených predkladaným materiálom podľa jednotlivých skupín a charakteru vplyvu.

4.2 Zhodnotenie vplyvov na prístup k zdrojom, právam, tovarom a službám u jednotlivých ovplyvnených skupín obyvateľstva a vplyvov na sociálnu inklúziu:

Pod prístupom k zdrojom, právam, tovarom a službám sa rozumie najmä prístup k:

- sociálnej ochrane, sociálno-právnej ochrane, sociálnym službám (vrátane služieb starostlivosti o deti, starších ľudí a ľudí so zdravotným postihnutím),
- kvalitnej práci (dôstojným pracovným podmienkam, zamestnaneckým benefitom a výhodám), ochrane zdravia a bezpečnosti pri práci pre zamestnancov a existujúcim zamestnaneckým právam,
- pomoci pri úhrade výdavkov súvisiacich so zdravotným postihnutím,
- zamestnaní, na trh práce (napr. uľahčenie zosúladenia rodinných a pracovných povinností, služby zamestnanosti), k školeniam, odbornému vzdelávaniu a príprave na trh práce,
- zdravotnej starostlivosti vrátane cenovo dostupných pomôcok pre občanov so zdravotným postihnutím,
- k formálnemu i neformálnemu vzdelávaniu a celoživotnému vzdelávaniu,

- bývaníu a súvisiacim základným komunálnym službám,
- doprave,
- ďalším službám najmä službám všeobecného záujmu a tovarom,
- spravodlivosti, právnej ochrane, právnym službám,
- informáciám,
- k iným právam (napr. politickým).

Predkladateľ analyzuje vplyv v tejto oblasti s ohľadom na dostupnosť finančnú, geografickú, kvalitu, organizovanie a pod.

Predkladateľ identifikuje skupiny obyvateľstva, ktorým sa predkladaným materiálom môže zlepšiť/zhoršiť prístup k zdrojom, právam, tovarom a službám a presnejšie špecifikuje konkrétnu, vyššie uvedenú oblasť/dimenziu dostupnosti. Ak sú k dispozícii potrebné údaje, predkladateľ vyčíslí zastúpenie potenciálne ovplyvnenej skupiny, t.j. koľkých sa pravdepodobne návrh obsiahnutý v predkladanom materiáli dotkne.

Predkladateľ identifikuje, či návrh má vplyv na niektorú zo **zraniteľných skupín obyvateľstva alebo skupín v riziku chudoby a sociálneho vylúčenia**, ktorým sa predkladaným materiálom môže zlepšiť/zhoršiť prístup k zdrojom, právam, tovarom a službám a presnejšie špecifikuje vplyv, jeho charakter (pozitívny/negatívny) s uvedením konkrétnej oblasti/dimenzie dostupnosti. Predkladateľ zároveň určí, či je tento vplyv väčší ako vplyv na iné skupiny či subjekty.

Zraniteľnými skupinami a skupinami v riziku chudoby a sociálneho vylúčenia, na ktoré treba zvlášť zamerať pozornosť, sú:

- domácnosti s nízkym príjmom (napr. žijúce iba zo sociálnych príjmov, alebo z príjmov pod hranicou rizika chudoby, alebo s príjmom pod životným minimom, alebo patriace medzi 25% domácností s najnižším príjmom),
- nezamestnaní, najmä dlhodobo nezamestnaní, mladí nezamestnaní a nezamestnaní nad 50 rokov,
- deti (0 – 17),
- mladí ľudia (18 – 25 rokov),
- starší ľudia, napr. ľudia vo veku nad 65 rokov alebo dôchodcovia,
- ľudia so zdravotným postihnutím,
- marginalizované rómske komunity
- domácnosti s 3 a viac deťmi,
- jednorodičovské domácnosti s deťmi (neúplné rodiny, ktoré tvoria najmä osamelé matky s deťmi),
- príslušníci tretích krajín, azylanti, žiadatelia o azyl,
- iné zraniteľné skupiny, ako sú napr. bezdomovci, ľudia opúšťajúci detské domovy alebo iné inštitucionálne zariadenia.

Predkladateľ skúma vplyv na špecifické skupiny obyvateľstva z pohľadu chudoby a sociálneho vylúčenia. Problémy skupín, ktoré čelia zvýšenému riziku chudoby alebo sociálnemu vylúčeniu sa prejavujú nezamestnanosťou, limitovaným prístupom k vyššiemu vzdelávaniu, zhoršeným prístupom k zdravotníckym službám, bezdomovectvom, a ich dôsledkom je ďalšie vylúčenie zo spoločnosti. Zraniteľné skupiny ako napr. deti sú vo vyššom riziku stať sa páchatelom alebo obeťou trestných činov, násilia a zneužívania drog. Vylúčenie nemusí byť produktom iba materiálnej deprivácie, ale môže prameniť aj v sociálnom vylúčení, t.j. keď sa jednotlivci nemôžu zúčastňovať na sociálnom, ekonomickom, politickom a kultúrnom živote spoločnosti

Pri analýze je vhodné vziať do úvahy špecifické problémy špecifických skupín, ktoré vytvára súčasná s predkladaným materiálom súvisiaca legislatíva a možné potreby, skúsenosti alebo priority skupín, u ktorých sa predpokladá vplyv vo vzťahu k predkladanému materiálu.

Ak sú k dispozícii potrebné údaje, predkladateľ vyčíslí zastúpenie potenciálne ovplyvnenej skupiny, t.j. koľkých sa pravdepodobne návrh obsiahnutý v prekladanom materiáli dotkne.

4.3 Zhodnotenie vplyvov na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť

Posúdenie možného vplyvu na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť znamená posúdiť vplyv z hľadiska významných faktorov diskriminácie, ktorými sú pohlavie, rasa, etnický pôvod, náboženské vyznanie, viera, zdravotné postihnutie, vek, či sexuálna orientácia. Predkladateľ preto pri každom tomto faktore diskriminácie a z nej plynúcej nerovnosti posúdi, aký vplyv môže mať na ne predkladaný materiál. Tento vplyv môže byť:

- pozitívny, pomáha ju znížiť (resp. podporuje rovnosť príležitostí),
- žiadny, zachováva nezmenený stav (nemá vplyv),
- negatívny, prehĺbuje nerovnosť (resp. bude viesť k zväčšovaniu nerovností).

V rámci identifikovania **vplyvu na rovnosť príležitostí** sa zvažuje, či návrh umožňuje priamo nerovnaké zaobchádzanie so skupinami alebo jednotlivcami na základe pohlavia, rasy, etnicity, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia veku a sexuálnej orientácie alebo môže viesť k nepriamej diskriminácii. Analýza vplyvu na rovnosť príležitostí je potrebná, aby sa predkladateľ vyhol aj možným nezamýšľaným negatívnym dosahom (znevýhodneniam) na ktorúkoľvek zo skupín chránenú v rámci legislatívy vzťahujúcej sa k rovnosti príležitostí a antidiskriminácii. Analýza má potvrdiť, že je zabezpečená formálna rovnosť (de jure) ako aj materiálna rovnosť (de facto), čo vyžaduje zaobchádzanie s ohľadom na špecifické situácie, potreby a problémy špecifických skupín, a vedie k vyrovnávaniu štartovacích pozícií. Pokiaľ sú identifikované negatívne vplyvy, je potrebné navrhnúť opatrenia, ktoré by zmiernili negatívny vplyv alebo prijať alternatívu, ktorá nemá negatívny vplyv. Pozitívna diskriminácia resp. pozitívne opatrenia vo vzťahu k vyššie spomenutým skupinám sú chápané ako opatrenia potrebné pre jedincov vyžadujúcich zvýšenú ochranu alebo podporu, ktoré nespôsobujú žiadnu ujmu v právnom postavení jednotlivcov, a ktoré by mali viesť k zníženiu diskriminácie a naplneniu rovnosti.

Hlavné oblasti hodnotenia vplyvu na rovnosť príležitostí:

- zamestnanosť,
- prístup k zamestnaniu, samozamestnaniu a vykonávaniu povolania,
- prístup k odbornému vzdelávaniu, školeniam,
- pracovné podmienky, prepúšťanie a odmeňovanie,
- členstvo v odborových organizáciách zamestnancov a organizáciách zamestnávateľov,
- sociálna ochrana,
- vzdelávanie,
- prístup k tovarom a službám.

Pri skúmaní **vplyvov na rodovú rovnosť** sa identifikuje, či návrh môže mať odlišný vplyv na ženy a mužov a či podporuje rovnosť medzi ženami a mužmi.

Rodová analýza by mala byť integrovaná do iných analýz s cieľom zhodnotiť potenciálne odlišný dosah návrhov na ženy a mužov. Politické opatrenia, ktoré sa javia ako neutrálne, môžu pôsobiť odlišne na mužov a ženy v dôsledku odlišností v živote žien a mužov a v konečnom dôsledku môžu posilňovať existujúce nerovnosti. Pri identifikovaní rodových vplyvov treba vziať do úvahy existujúce rozdiely medzi mužmi a ženami, ktoré sú relevantné vo vzťahu k danej politike, najmä pokiaľ ide o

- participáciu (zloženie cieľovej skupiny podľa pohlavia, zastúpenie mužov a žien v rozhodovacích procesoch a pod.),

- distribúciu zdrojov (ako napr. času, priestoru, informácií, peňazí resp. finančných prostriedkov, politickej a ekonomickej moci, vzdelávania a odbornej prípravy, práce a profesionálnej kariéry, nových technológií, služieb, bývania, prostriedkov dopravy, voľného času t.j. vo všeobecnosti výhod resp. úžitkov a povinností v súkromnom a verejnom živote)
- normy, hodnoty, postoje a správanie sa, ktoré ovplyvňujú rodové roly,
- práva, ktoré sa vzťahujú k priamej alebo nepriamej diskriminácii na základe pohlavia, ľudské práva.

Rodová analýza znamená porovnanie a zhodnotenie údajov v uvedených oblastiach rozdelených podľa pohlavia, súčasnú situáciu a trendy s očakávaným vývojom, ktorý vyplýva zo zavedenia novej politiky.

Uplatňovanie rodového hľadiska (gender mainstreaming) je záväzkom na úrovni EÚ a znamená, že rodová perspektíva by mala byť integrovaná do všetkých politík na každej úrovni vývoja politík – tvorba, implementácia, monitoring a evaluácia. Rodová rovnosť by mala byť podporená v každej politickej oblasti, najmä v oblastiach:

- podpory vyrovnávania ekonomickej nezávislosti,
- zosúladenia pracovného, súkromného a rodinného života,
- podpory rovnakej participácii na rozhodovaní,
- boja proti rodovo podmienenému násiliu a obchodovaniu s ľuďmi,
- eliminácie rodových stereotypov.

Posúdenie možného vplyvu predkladaného materiálu z pohľadu uplatňovania rodového hľadiska (gender mainstreamingu) znamená preskúmanie, či ženy a muži majú právo slobodne rozvíjať svoje osobné schopnosti a vykonávať slobodný výber možností bez obmedzení, ktoré by predstavovali rodové roly ženy a muža alebo akýchkoľvek bariér pre účasť na ekonomickom, politickom a sociálnom živote spoločnosti na základe pohlavia. Znamená tiež, že rozdielne správanie, aspirácie a potreby žien a mužov sú rovnako uznávané, rovnako hodnotené, brané do úvahy a podporované.

Podobne ako pri analýze vplyvov na prístup k právam, tovarom a službám aj v tomto prípade treba vziať do úvahy špecifické problémy špecifických skupín (napr. mužov a žien), a možné potreby, skúsenosti alebo priority potenciálne ovplyvnených skupín vo vzťahu k predkladanému materiálu.

4.4 Zhodnotenie vplyvov na zamestnanosť a trh práce

V prípade zhodnotenia vplyvov na zamestnanosť, ide o zodpovedanie na nasledovné otázky:

1. Uľahčuje návrh vznik nových pracovných miest?
2. Vedie návrh priamo k zániku pracovných miest?
3. Ovplyvňuje návrh dopyt po práci?
4. Má návrh dosah na fungovanie trhu práce?
5. Má návrh špecifické negatívne dôsledky pre isté skupiny profesií, skupín zamestnancov či živnostníkov?
6. Ovplyvňuje návrh špecifické vekové skupiny zamestnancov?

Predkladateľ pri zhodnotení vplyvov na zamestnanosť vezme do úvahy a špecifikuje nasledovné skutočnosti uvedené pri jednotlivých otázkach:

Otázka č. 1 *Uľahčuje návrh vznik nových pracovných miest?*

- Návrh môže mať vplyvy na zamestnanosť priamo v dotknutom sektore ale i nepriamo v iných sektoroch.
- Vplyv návrhu môže byť vyjadrený ako absolútny počet pracovných miest, ktoré návrh podporí (odhad, interval) s rozlíšením krátkodobého a dlhodobého efektu v konkrétnych sektoroch hospodárstva (sekciami/odvetviach ekonomických činností). Pre identifikovanie vplyvu v konkrétnych sekciami či odvetviach ekonomických činností je možné použiť Štatistickú klasifikáciu ekonomických činností (Rev. 2 2008).
- Odhad vplyvu návrhu môže byť vyjadrený aj ako rast zamestnanosti v konkrétnych sektoroch.
- Návrh môže mať rôzny vplyv na vznik pracovných miest v jednotlivých typoch zamestnania (pracovný úväzok na dobu neurčitú/určitú resp. dlhodobý/krátkodobý, plný/čiastočný pracovný úväzok, práca na dohodu, príležitostná práca, atď.), druhoch zamestnania (podľa Štatistickej klasifikácie zamestnaní SK ISCO 2012) alebo v jednotlivých krajoch (iných územných jednotkách).
- Predkladateľ identifikuje, ktoré skupiny budú mať prospech z vytvorenia nových pracovných miest, nakoľko návrh môže mať rôzny vplyv na rôzne kategórie zamestnancov (napr. kvalifikovaní vs. nekvalifikovaní, rôzne profesie, s rôznymi zručnosťami, podľa ekonomickej činnosti) alebo skupiny populácie (ľudia so zdravotným postihnutím alebo dlhodobými zdravotnými problémami, ženy, starší ľudia, mladí ľudia, nezamestnaní, nízkokvalifikovaní).

Otázka č. 2 *Vedie návrh priamo k zániku pracovných miest?*

- Návrh môže mať opačný (negatívny) vplyv ako v prípade otázky č. 1, predkladateľ špecifikuje predpokladaný počet zaniknutých pracovných miest v konkrétnych sektoroch/sekciami hospodárstva, jednotlivých územných jednotkách, typoch zamestnania, druhoch zamestnania atď.
- Predkladateľ identifikuje, aké dôsledky bude mať zánik pracovných miest. Zánik pracovných miest sa môže prejaviť hromadným prepúšťaním, zvýšeným odchodom do dôchodku, nárastom neaktivity alebo zvýšením nezamestnanosti.
- Je potrebné špecifikovať skupiny zamestnancov a populácie (podobne ako v prípade otázky č. 1), ktoré budú pravdepodobne viac ovplyvnené a poskytnúť odhady rozsahu vplyvu.

Otázka č. 3 *Ovplyvňuje návrh dopyt po práci?*

- Dopyt po práci závisí na jednej strane na produkcii tovarov a služieb v ekonomike a na druhej strane na cene práce (mzdy vrátane ďalších nákladov ako sú priame dane či príspevky sociálneho a zdravotného poistenia platené zamestnancom a zamestnávateľom).
- Dopyt po práci môže byť popísaný kvantitatívne (ako ponuka pracovných miest, zmeny v počte zamestnancov, odpracované hodiny) a kvalitatívne (typy požadovaných kvalifikácií, profesií).
- Očakávané zmeny v dopyte po práci by mali byť porovnané s ponukou pracovnej sily. Bude pracovný trh schopný produkovať nové kvalifikačné profily a bude schopný tým, ktorí prídu o prácu či pracovnú príležitosť, ponúknuť opätovný vstup na trh práce tak, aby bol využitý ich produktívny potenciál?
- Dopyt po práci sa môže týkať istej skupiny zamestnávateľov (organizácií podľa počtu zamestnancov - malých, stredných veľkých, podľa ekonomickej činnosti, v istých regiónoch, podnikov, štátnej a verejnej správy či lokálnych samospráv, organizácií tretieho sektora).

Otázka č. 4 *Má návrh dosah na fungovanie trhu práce?*

- Týka sa makroekonomických dosahov ako je napr. participácia na trhu práce, dlhodobá nezamestnanosť, regionálne rozdiely v mierach zamestnanosti, úroveň a stabilita miezd a ich vzťah k agregátnemu dopytu a ponuke, pracovná produkcia.
- Ponuka práce môže byť ovplyvnená rôznymi premennými napr. úrovňou miezd (absolútnou či relatívnou t.j. v porovnaní s úrovňou miezd v inom sektore), ale aj inštitucionálnym nastavením, ako je zosúladenie pracovného a súkromného života alebo uľahčovanie rôznych foriem mobility.
- Návrh môže ovplyvniť fungovanie trhu práce priamo (napr. redukovaním bariér pre vstup na trh práce a vykonávanie istých profesií) alebo nepriamo (napr. požadovaním vyššej kvalifikácie pre isté profesie alebo vykonávanie istých úloh).

Otázka č. 5 *Má návrh špecifické negatívne dôsledky pre isté skupiny profesií, skupín zamestnancov či živnostníkov?*

- Návrh môže ohrozovať napr. pracovníkov istých profesií favorizovaním špecifických aktivít či technológií.
- Sociálne dôsledky sa môžu prejaviť na verejnom zdraví (stres a choroby z povolania) alebo sociálnom vylúčení jednotlivcov a skupín.

Otázka č. 6 *Ovplyvňuje návrh špecifické vekové skupiny zamestnancov?*

- V rámci analýzy sa identifikuje, či návrh môže ovplyvniť rozhodnutia zamestnancov alebo zamestnávateľov a môže byť zdrojom neskoršieho vstupu na trh práce alebo predčasného odchodu z trhu práce jednotlivcov. Predpokladá sa, že dlhší pracovný život vedie k zabezpečeniu adekvátnej a udržateľnej sociálnej ochrany (týka sa to najmä dávok zo starobného dôchodkového poistenia).

Vplyvmi na zamestnanosť je potrebné sa zaoberať najmä pri zmene štruktúry trhu práce. Tieto zmeny môžu byť celkovo pozitívne a viesť k zvýšeniu celkovej zamestnanosti alebo niektorej zo skupín obyvateľstva, k zníženiu nezamestnanosti alebo môžu byť negatívne a viesť k zníženiu zamestnanosti a zvýšeniu nezamestnanosti. Môžu nastať aj rôzne kombinácie a zmena môže byť neutrálna z hľadiska vplyvov na zamestnanosť.

Ak má predkladaný materiál pozitívne alebo negatívne vplyvy na zamestnanosť, je dôležité podrobne preskúmať situáciu, ktorá môže v dôsledku schválenia predkladaného materiálu vzniknúť. Odpovede na otázky majú byť podrobným popisom identifikovaných vplyvov a nie jednoduchou odpoveďou na otázku. V mnohých prípadoch bude stačiť kvalitatívny popis vplyvov a vysvetlenie hlavných predpokladov. Ak sa však očakávajú významné vplyvy na zamestnanosť alebo prehlbovanie regionálnych rozdielov, pre proces rozhodovania a posúdenia vplyvov je potrebná odborná kvantifikácia.

S cieľom získať predstavu o rozsahu vplyvov na zamestnanosť v niektorých prípadoch môže byť dôležité definovať počet podnikov vrátane živnostníkov, ktorí budú v skutočnosti ovplyvnení. Okrem informácií o samotnom počte ovplyvnených podnikov je potrebné disponovať aj informáciami o veľkostnej kategórii (podľa počtu zamestnaných) ovplyvnených podnikov (mikro, malý, stredný a veľký podnik).

Kvôli získaniu detailnejšieho pohľadu je potrebné vplyvy analyzovať v členení podľa regiónov, sektorov hospodárstva, ekonomickej činnosti zamestnávateľov, právnej formy zamestnávateľov, druhov dotknutých zamestnaní s využitím štatistických klasifikácií a registrov ŠÚ SR ako napr. Štatistická klasifikácia ekonomických činností (SK NACE Rev. 2 2008), Štatistická klasifikácia zamestnaní, verzia 2012 (SK ISCO-08), register organizácií a pod. Štatistické klasifikácie sú dostupné na webovom sídle: <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=1924>.